

SAMHÄLLE | CORONA

Konsten att ändra sig

Folkhälsomyndigheten har pressträff. FOTO: Jessica Gow/TT

En rad faktorer, somliga omedvetna, leder fram till de åsikter och uppfattningar vi har. Även om vi uppfattar oss själva som rationella och således förnuftsdrivna är det i regel inte så enkelt, eftersom vi utan att vara medvetna om det är delvis känslostyrda. Detta gäller politiker och tjänstemän på myndigheter, men det gäller naturligtvis även för oss, skriver forskarna och läkarna Stefan Einhorn, Björn Olsen, Fredrik Elgh med flera som nu menar att skolorna bör stängas några veckor framöver.

AV FREDRIK ELGH, BJÖRN OLSEN, JAN LÖTVALL, STEFAN EINHORN OCH JENS STILHOFF SÖRENSEN | 28 JANUARI 2021

Eventuella åsikter och slutsatser i texten är skribentens egna.

Vi använder cookies för att se till att vi ger dig den bästa upplevelsen på vår webbplats. Om du fortsätter att använda denna webbplats kommer vi att anta att du godkänner detta.

Ok [Integritetspolicy](#)

hur människor efter att ha investerat tid, pengar eller trovärdighet har svårt att överge den väg de har slagit in på, trots att den leder fel. Det är en bidragande orsak till att misslyckade projekt drivs vidare, eftersom man upplever att den gjorda investeringen motiverar en fortsättning.

En rad beslutsfattare har investerat sin trovärdighet i den speciella coronastrategi som Sverige, som enda land i världen har försvurit sig åt, och som lett till mycket lidande och död. Trots att allt fler vetenskapliga data påvisar strategins svagheter har man haft väldiga svårigheter att ändra på den. Inte ens nu, när vi står inför en ny smittspridning med muterade kloner av coronaviruset, förmår beslutsfattarna ändra sig på ett sätt som motsvarar det nya hotet.

 VISA MINDRE

Visdom karaktäriseras bland annat av förmågan att se problem ur flera perspektiv och att kunna ändra uppfattning. I flera nyligen publicerade vetenskapliga rapporter har man funnit att nedstängning av skolor och andra verksamheter har en avsevärd effekt på smittspridningen, och detta stöds även av tidigare studier.¹ Om vi vidtar dessa åtgärder kan vi, enligt vår bedömning, minska virusspridningen inom loppet av några veckor. Vi menar att om det är någon fråga där det är av yttersta vikt att beslutsfattarna ändrar uppfattning, så är det denna.

Smittspridningen värre än vårens

Coronapandemin slår nu hårt mot Sverige, med en smittspridning som på många håll är högre än vårens och dödstal som skenar iväg långt över våra grannländers. Den senaste veckan har Sverige legat bland de tio länder i världen som har högst antal rapporterade döda per miljon invånare (sju dagars glidande medelvärde).²

” Det har hävdats att andra faktorer än strategin, som slumpen, är orsaken till Sveriges höga smittspridning och dödstal.

Sverige skulle behöva ta krafttag för att rädda liv och minska lidande i långtidscovid, men också för att minska den just nu extrema belastningen på sjukvården, där vi annars

en bidragande orsak till att Norge har en tiondel så många dödsfall som Sverige är att man i Norge har kortare lunchpauser.⁴ Men huvudorsaken till att Sverige har så omfattande smittspridning och blivit så hårt drabbat är naturligtvis strategin, som trots att det förnekats initialt handlade om att uppnå flockimmunitet⁵, det vill säga det tillstånd där tillräckligt många haft sjukdomen och blivit immuna.

Problemet med flockimmunitet är dock att ett stort antal människor kommer att dö på vägen dit. Även coronakommissionen har påtalat att en viktig orsak till misslyckandet med det stora antalet döda i äldreomsorgen orsakades av att man inte hade minimerat den allmänna smittspridningen i samhället.

Insikten om att Sveriges har misslyckats – som kung **Carl XVI Gustaf** tydligt har formulerat det – blir nu alltmer etablerad, vilket också kan utläsas i mediareaktioner både inom landet och internationellt. Det stora problemet idag är emellertid följande:

Trots att vi under 2020 genom internationell forskning har lärt oss mycket om hur viruset sprider sig och vilka åtgärder som är effektiva för att stoppa smittan, föreligger en uttalad obenägenhet hos Folkhälsomyndigheten att ta till sig nya vetenskapliga data. Detta har försenat och ibland förhindrat ett effektivt smittskyddsarbete. Exempel på detta är:

Benov av utökad testning	Angavs som onödigt ⁶	Prioriterades torst efter flera månader
Smittspårning	Angavs som ⁷ ogenomförbart	Ännu inte infört på effektivt sätt trots en period då smittspridningen var låg
Hela familjen i karantän när en blir sjuk	Angavs som onödigt ⁸	Infördes den 1 december
Att symptomfria kan smitta	Angavs som ovanligt ⁹	Kvarstår som uppfattning
Att barn smittar	Angavs som ovanligt ¹⁰	Kvarstår som uppfattning
Munskydd	Ansågs inte skydda ¹¹ och ibland bidra till smittspridningen	Har i december accepterats från och med den 7 januari i kollektivtrafiken vissa tider på dagen samt i vård och omsorg

Det som oundgängligen krävs är följande:

- Strategin behöver anpassas till det faktum att även barn sprider smittan
- Strategin behöver anpassas till att individer utan symptom mycket väl kan sprida smittan
- Strategin behöver anpassas till det faktum att smittan kan spridas på avstånd via aerosoler
- Munskydd inomhus när man träffar människor utanför hushållet ser vi som en

- Snar implementering av snabbtester för diagnos och smittspårning är en ny möjlighet
- Den organisation som krävs för adekvat smittspårning och karantän behöver utvidgas och professionaliseras

Vi har tidigare varit tveksamma till att stänga skolor för yngre barn och varit försiktiga med att föreslå det som beskrivs som ”lockdown”, det vill säga att stänga igen delar av det svenska samhället under en period.

Nu är vi emellertid framme vid en så allvarlig situation att vi förordar såväl skolstängning (med undantag för barn vars föräldrar behövs för att uppehålla nyckelfunktioner i samhället, som till exempel vårdpersonal) samt en tidsbegränsad lockdown. En cirka 3–4 veckor lång period borde räcka för att kraftigt minska smittspridningen.

Risk för nya virusvarianter

Nyligen har ytterligare ett argument för aktiv smittspridningsbegränsning tillkommit i och med att nya virusmutanter som är mer smittsamma har identifierats. De mer smittsamma varianterna innebär allt fler sjuka och än högre belastning på sjukvården. Och man kan inte bortse ifrån det faktum att ju fler som smittas, desto större är risken för att nya virusvarianter uppkommer. Och då finns risken att de inte är känsliga för de vacciner som nu börjat distribueras.

” Den senaste tidens avslöjande att inte ens regeringsmedlemmar och myndighetspersoner förmår följa de instruktioner som bygger på frivillighet talar sitt tydliga språk.

En lockdown med skolstängning är en kraftfull samhällsintervention som även förutsätter ekonomisk garanti eller ersättning för dem som drabbas, för att kunna fungera och få legitimitet. Alternativet till nedstängning är emellertid värre, med höga mänskliga och ekonomiska kostnader i termer av fler döda och långtidsdrabbade, en kollapsad sjukvård och en ökad vårdskuld.

Den senaste tidens avslöjande att inte ens regeringsmedlemmar och myndighetspersoner

Vi har en lång vinter kvar, en årstid som vi vet ökar spridning av luftvägsvirus. Vi kan förvänta oss ytterligare stegringar av antalet smittade på grund av de virusvarianter som nu sprids allt snabbare i Sverige om åtgärder inte sätts in. Om Folkhälsomyndigheten även i fortsättningen motsätter sig en anpassning av strategin till den rådande situationen och det nuvarande kunskapsläget bör regeringen ta det ansvar som krävs, om vi ska begränsa smittspridningen.

Vaccineringar har påbörjats men det kommer att ta flera månader innan en så stor andel av folket har vaccinerats att smittspridningen tydligt påverkas. Fram till dess kan endast en ändrad strategi vända den stora smittspridningen till en tydlig minskning.

Trots avsevärt lägre smittspridning än i Sverige har länder som Norge, Finland och Danmark agerat betydligt mer kraftfullt och, enligt vår bedömning, helt adekvat på det förvärrade hot som pandemiutvecklingen gett upphov till den senaste tiden. Sannolikt skulle det räcka om Sverige följer deras exempel. En annan möjlighet är att våra beslutsfattare med öppna ögon och utan förutfattade meningar läser den vetenskapliga litteraturen och agerar i enlighet med den.

⌵ SE NOTER

Fredrik Elgh är överläkare och professor i virologi vid Umeå universitet, och medlem i forskarnätverket [Vetenskapsforum Covid-19](#).

Björn Olsen är överläkare och professor i infektionssjukdomar vid Uppsala universitet, och medlem i forskarnätverket [Vetenskapsforum Covid-19](#).

Jan Lötvall är professor i klinisk allergologi vid Göteborgs universitet, och medlem i forskarnätverket [Vetenskapsforum Covid-19](#).

Stefan Einhorn är överläkare och professor i molekylär onkologi vid Karolinska institutet, och medlem i forskarnätverket [Vetenskapsforum Covid-19](#).

Jens Stilhoff Sörensen är docent i globala studier vid Göteborgs universitet och medlem i forskarnätverket [Vetenskapsforum Covid-19](#).